

Arkeolog-Mimar Ülkü İzmiriligi'ni kaybettik (1941-2023)

Erdem Yücel¹

Yakın tarihlerde en verimli yıllarında kaybettiğimiz değerli kişilerin, dostların ardından yazmak gerçekten çok zor. Belki de zordan da öte... Onların ardından yazmak öyle kolay değil. Kültür camiası birbirinden değerli ne kadar çok kişiyi yitirdi. Onlar fani yaşamdan koptularsa da ülkemizde kültür adına yaptıkları, yazdıkları, ortaya koydukları eserlerle çok daha uzun yıllar yaşayacaklardır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkanlarından, benim askerlik ve basından arkadaşım Orhan Erinç, Prof.Dr Haluk Abbasoğlu, Prof.Dr. M. Taner Tarhan, Prof.Dr. Semavi Eyice, Prof.Dr. Muhibbe Darga, müzeci-ressam-yazar Emin Başarانبilek, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Nuşin Asgari kısa bir süre önce yitirdiklerimizden yalnızca birkaç isim... Yetmezmiş gibi şimdi onlara arkeolog-mimar Ülkü İzmiriligi'ni katıldı.

Kısa bir süre önce kaybettiğimiz Ülkü İzmiriligi İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümünde sınıf arkadaşım; dört yıl birlikte ders görmüştük, Sonraki yıllarda Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı müdürlüğüne atandığında bende Ayasofya Müzesinin müdürüydim. Bazen aynı konularla birlikte çalıştık, sempozyumlara katıldık, fırsat buldukça sohbet ettik, bazen de yaşadığımız olumsuz olaylardan yakındık.

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürümüz Dr.Nurettin Yardımcı telefonla Ülkü'nün rahatsızlanıp hastanede yattığını söylemişti. Birkaç defa hastaneyi aramış telefona çıkan hemşire sürekli uyutulduğunu söylemişti. Ancak hastaneden çıktıktan sonra evinde kendisine ulaşabilmişim. Telefonda evinde düştüğünü ve bu yüzden sorun yaşayarak hastaneye yatmak zorunda kaldığını ve şimdi iyi olduğunu söylemişti. Ülkü yalnız yaşıyordu ve sanırım evinde bir bakıcısı vardı. İyileştiğini, hastaneden çıktığını ve evinde olduğunu söyleyince rahatlamışım. Belki üzülür diye rahatsızlığımı sormak istememiş, iyileşmesi yeterli diye düşünmüştüm. Ne acıdır ki; telefonla konuşmamızdan birkaç gün sonra vefatını dostların maillerinden öğrenince önce inanmak istememişim. Oysa acı gerçeğin önüne geçilemiyor...

¹Arkeolog, Ayasofya Müzesi Eski Müdürü, Trakya Üniversitesi Emekli Öğretim Görevlisi

Ülkü İzmirli'ye mesleğinde bilgili, kültürlü, sakin tabiatlı, karşısındakini kırmayan; günümüzde sayıları azalan; sözcüğün tam anlamıyla bir İstanbul hanımefendisiydi.

İstanbul'da 1941 yılında dünyaya gelmiş, Işık Lisesi'nin (Fevziye Mektepleri) ilkokulunda eğitime başlamış, Üsküdar Amerikan Kız Koleji'ni 1959 yılında bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'ne isteğiyle girdiğinde tanışmıştı. O yıl bende Yedek Subaylığımı yaptıktan sonra Arkeoloji Bölümüne girmiştik. (O yıllarda lise mezunları yedek subay oluyordu) Ord.Prof.Dr. A.Müfid Mansel, Prof. Dr. Halet Çambel, Prof.Dr. Kurt Bittell, Doç.Dr. Jale İnan ve Doç.Dr. Aşkidil Akarca Arkeoloji Bölümündeki hocalarımızdı. Sanat Tarihi Bölümünde Bizans, Türk ve İslam Sanatları derslerini de Prof.Dr. Semavi Eyice ile Prof.Dr. Oktay Aslanapa'dan öğreniyorduk. Geçmişe bakıyorum da; o ünlü hocalardan ders aldığımız için şanslı bir kuşak olduğumuzu şimdi çok daha iyi anlıyorum. Bu dönemde Doç. Dr. Aşkidil Akarca'nın düzenlediği Pamfilya gezisine birlikte katılmıştık. O gezide hem bilgilenmiş, hem de arkadaşlarımızla çok daha yakın ilişkiler kurmuştuk.

Yanılmıyorsam ben Ülkü'den bir dönem önce mezun olmuş ve İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nde Eski Eserler Müşaviri Tahsin Öz'ün (Topkapı Sarayı eski müdürü) yanında göreve başlamıştım. O yıllarda eski arkadaşlarımızdan bazıları ve Ülkü ile iletişimimiz hayat gairesine katıldığımızdan kopmuştu. Sonradan Ülkü mezun olduktan sonra Işık Mühendislik ve Mimarlık Yüksek Okuluna devam ettiğini ve 1970' yılında orasını da bitirerek arkeolog-mimar unvanını aldığını öğrenmişim.

İstanbul Arkeoloji Müzelerinin Klasik Bölümünde iki yıl çalıştıktan sonra bir arkeologun mimari yönden de bilgili olmasını görmüş; Prof. Dr. Cevat Erder'in önerisiyle Roma'da International Council on Monuments and Sites Council on Monuments and Sites'in (Kültürel Varlıkların Korunması ve Onarımı Araştırma Merkezi) Mimari Restorasyon kursunu 1971'de tamamlamış, Türkiye'ye döndükten sonra İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümünde Türk Tarih Kurumu adına Arkeolog-Mimar olarak on bir yıl çalışmıştır.

Prof.A.Müfid Mansel ve Prof. Dr. Jale İnan'ın 1947'de başlattığı kazılara 1963 yılında öğeciye katılmış, yıllar sonra Kültür Bakanlığı tarafından 1983 kazı başkanı olarak görevlendirilmiştir. Onun dışında Side antik tiyatro ve çevresindeki kazı onarım ve düzenleme çalışmalarını 2009 yılına kadar sürdürerek son çalışmalarını yayınlamıştır. Perge, Selçukler, Cremna, Samsat başta olmak üzere diğer bazı kazılarda görev almıştır. Prof. Dr. Zeynep Ahunbay ile 1977-1991 yılları arasında, Side Apollon Mabedinin onarım ekibinde bulunmuştur. Ayrıca Ayasofya Bilim Kurulunda 1983-2006 arasında bilgi ve görgüsünden yararlanılmıştır.

Kültür Bakanlığının, Merkez Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarını kurma teklifini kabul ederek 1983 yılında İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümünden ayrılmıştır. Böyle bir birimi kurmak ve yönetimini üstlenmek o günlerde hiçte kolay değildi. Öncelikle bilgi ve sorumluluk isterdi ve O bunu başarıyla yapmıştı. Bunun için Avrupa'daki benzer kuruluşları inceleyerek, personel uzman niteliklerini en ince ayrıntısına kadar incelemiş ve bunu uygulamıştır. Böylece Türkiye'de ilk defa bir Restorasyon ve Konservasyon Merkezini 1984 yılında kurmuş

ve müzelerin ve anıtların pek çok sorununu çözmeyi üstlenmiştir. Ülkemizdeki koruma onarım çalışmalarında uluslararası bilimsel uygulamaların ülkemizde yapılmasını sağlamıştır. Sağlam temellere dayandırdığı çalışmaları bilimsel kurallara dayandırmıştır. İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Müdürlüğü öncelikle İstanbul ve çevre illerindeki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının tespiti, malzeme analizleri ve restorasyon teknik yönleriyle ilgilenen bir birimdir. Ayrıca müzelerdeki eserlerin maden, pişmiş toprak, çini, cam, taş eserler başta olmak üzere onların bakımları üzerinde yoğunlaşmıştır.

İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı Müdürlüğünden 2006 da, belki de en verimli çağında emekliye ayrılmıştır.

Ülkü İzmirligil arkeometri üzerine eğilmesinin yanı sıra çeşitli bilimsel yayınları bulunmaktadır. Bunların arasında tespit edebildiklerimden bazılarına değinmek isterim.

Ülkü İzmirligil'i 23 Nisan 2023 günü kaybettik, 24 Nisan'da Sarıyer aile mezarlığında toprağa verildi.

Tanrı rahmet eylesin, ışıklar içerisinde uyusun, ailesinin, dostlarının ve mesai arkadaşlarının başı sağ olsun demekten başka elden bir şey gelmiyor.

Ülkü İzmirligil'in Bilimsel Yayınlarından Bazıları

- Ü. İzmirligil-G. Birkan-A. Batur-T. Akçura-M. Çapar-D. Kuban-O. Üstüncök, "Sanayileşmemiş Bir Ülke Olarak Türkiye'de Tarihi Çevre Korunması ve Restorasyon," *Mimarlık*, S.8, İstanbul 1973, s.5-7.
- Ü. İzmirligil, "Side Tiyatrosu Kazı Onarım ve Çevre Düzenlemesi 1982," *V. Kazı Sonuçları Toplantısı*, İstanbul 1983, s.291-295.
- Ü. İzmirligil, "Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı Onarım ve Düzenleme Çalışmaları 1983," *VI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, İzmir 1984, s.313-321.
- Ü. İzmirligil, "İstanbul Restorasyon Merkezi," *Milliyet Kültür Mirasımızı Koruma Semineri Bildiri Özetleri*, İstanbul 1984.
- Ü. İzmirligil, "Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı Onarım ve Düzenleme Çalışmaları," VII. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara 1985, s.387-395.
- Ü. İzmirligil, "Restorasyon ve Merkez Laboratuvarı Hakkında Plan ve Düşünceler," *Tübitak Arkeometri Ünitesi Bilimsel Toplantı Bildirileri V*, Ankara 1985.
- Ü. İzmirligil, "Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı, Onarım ve Düzenleme Çalışmaları (1985)," *VIII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, II, Ankara 1986, s.127-135.
- Ü. İzmirligil, "Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı Onarım ve Düzenleme Çalışmaları," *IX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, II, Ankara 1987, s.165-171.
- Ü. İzmirligil-Reha Günay, "Side Tiyatrosunda Kazı ve Koruma Onarım Hazırlık Çalışmaları 1999," *22. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 2, Ankara 2001, s.335-344.

Görsel 1: Pamfilya Gezisinden Ülkü İzmirligil'e Ait Kareler (Erdem Yücel Arşivi)

Görsel 2: Aşkılil Akarca'nın Düzenlediği Pamfilya Gezisi Grup Fotoğrafi (Erdem Yücel Arşivi)

Görsel 3: İsmet Ok'un Objektifinden Ülkü İzmirligil
(İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvar Müdürlüğü Arşivi)

